Hösthallon – få *två* skördar per år

Elektra är en ny sort av hösthallon med mycket stora bär som har tagits fram på Balsgård. Genom att beskära hallonplantan på sommaren kommer det upp nya rotskott som blommar och ger en andra skörd. Foto: Ulrika Carlson-Nilsson, Balsgård

Hallon är ett av våra mest omtyckta bär och något man gärna äter mycket av. Med hjälp av Bo Sjöstedts nya beskärningsteknik finns det nu möjlighet att få ännu större skördar från sina hösthallon.

Text: Karin Jansson

DEN SOM GILLAR HALLON behöver inte begränsa sig till att plocka de goda bären under sommarmånaderna. Genom att plantera hösthallon förlänger man säsongen rejält och ofta kan man skörda fram tills frosten kommer.

Hösthallon är mycket friska och angrips inte av samma sjukdomar som vanliga hallon. Eftersom plantorna ger bär på årsskotten skärs de ned helt varje år vilket förhindrar spridning av svampsjukdomen hallonskottsjuka. Hösthallon blommar också sent på säsongen vilket gör att man dessutom undgår hallonängerns äggläggning och slipper små larver i bären.

Sedan 1980-talet har man på växtförädlingsstationen Balsgård utanför Kristianstad jobbat med att ta fram nya sorter av hösthallon. En av dem som arbetat med projektet är Bo Sjöstedt som nu kommit på en ny beskärningsmetod vilket ökar skörden från hösthallon.

– Av en ren tillfällighet skar jag förra året i juli bort några skott på ett antal hallonbuskar. Några veckor senare kunde jag iaktta att ett antal nya rotskottsplantor hade vuxit upp runt varje moderplanta. Några veckor senare kom ytterligare en överraskning: sidoskott med blomanlag på huvudskotten.

Bo Sjöstedt menar att rotskotten beror på att den så kallade apikala dominansen (apikal = topp) hade upphävts och att sovande (latenta) skottanlag hade aktiverats.

De normala blomanlagen gav redan i mitten av augusti mogna frukter. Senare, i september, bar de nya skotten bär.

– På det här sättet fick jag två olika mognadsperioder. Detta innebär att plantorna kan sägas vara remonterande, säger Bo Sjöstedt.

Sammanlagt blev skörden från plantorna betydligt större än om de bara hade fått ge bär på vanligt sätt. Bo Sjöstedt tycker att metoden han har upptäckt är bättre än andra försök att öka skörden.

– I en del länder, till exempel Portugal och Norge, odlar man hösthallon i plasttunnlar vilket kan förlänga den totala skördetiden med en månad. Men att beskära hallonen är både billigare och mer sofistikerat.

De hallon som Bo Sjöstedt beskar var av sorterna Autumn Bliss, Bohème och Elektra. Samtliga gav nya skott med blomanlag. Han skar bort flera skott på varje buske men tror att det räcker med att skära bort ett enda skott för att få igång processen.

– I år ska jag pröva och beskära redan den första juni för att se om det går att få fram en tidigare fruktmognad.

Ekologisk odling

Bo Sjöstedt har under många år arbetat med förädling av hösthallon, bland annat har han tagit fram sorter som ger extra stora bär. 1996 släpptes tre sorters hösthallon: *Ariadne*, *Carmen* och *Bohème*. Bärmedelvikten på dessa sorter ligger mellan 3,3 och 4,2 gram. Bo har också korsat fram ytterligare en hösthallonsort där bären i genomsnitt väger 7-8 gram, dubbelt så stora alltså! Den nya sorten har i samma operatradition fått namnet *Elektra* och är nu under uppförökning. Tyvärr finns den ännu inte till försäljning.

Bo Sjöstedt har under tjugo års tid jobbat med förädling av hallon på Balsgård. Av en slump upptäckte han förra sommaren att hösthallon kan beskäras så att de blir remonterande. Foto: Ulrika Carlson-Nilsson, Balsgård

– Men man kan välja att köpa plantor av Bohème, de blir också stora, berättar Bo.

Han förespråkar ekologisk odling och vill gärna tipsa om att hallon ger bra skörd om de odlas i en upphöjd bädd.

– Odling på upphöjd bädd ger många fördelar. För att man ska få ett gott resultat av ekologisk odling krävs dock en god bearbetning av planteringsmarken - antingen med spade eller plog.

Bo föreslår att man gräver ett dike som är 60 cm brett och 30 cm djupt. Jorden i diket ska gärna luckras till ett djup av ytterligare 30 cm.

– Därefter lägger man ett lager av naturlig gödsel i diket. Sedan lägger man tillbaka den uppgrävda jorden och formerar denna till en 30 cm hög ås. Om man vill kan man kanta åsen med brädor, plattor eller motsvarande.

Plantraderna bör helst placeras från öster till väster eftersom man då får den bästa solinstrålningen. En annan fördel med odling i bäddar är att temperaturen bli högre än på plan mark vilket gör att hallonen mognar tidigare. Eftersom de här plantorna får extra skott kan man gärna ha ett generöst avstånd mellan dem, Bo föreslår en meter.

– Man kan räkna med att få skörd av hösthallon en eller två veckor tidigare med den här metoden.

En annan fördel med att odla hallon i upphöjda bäddar är att ogräset blir lättare att bekämpa. För bästa bevattning rekommenderar Bo droppslang.

Hallonodling på upphöjd bädd

Enligt Bo Sjöstedt

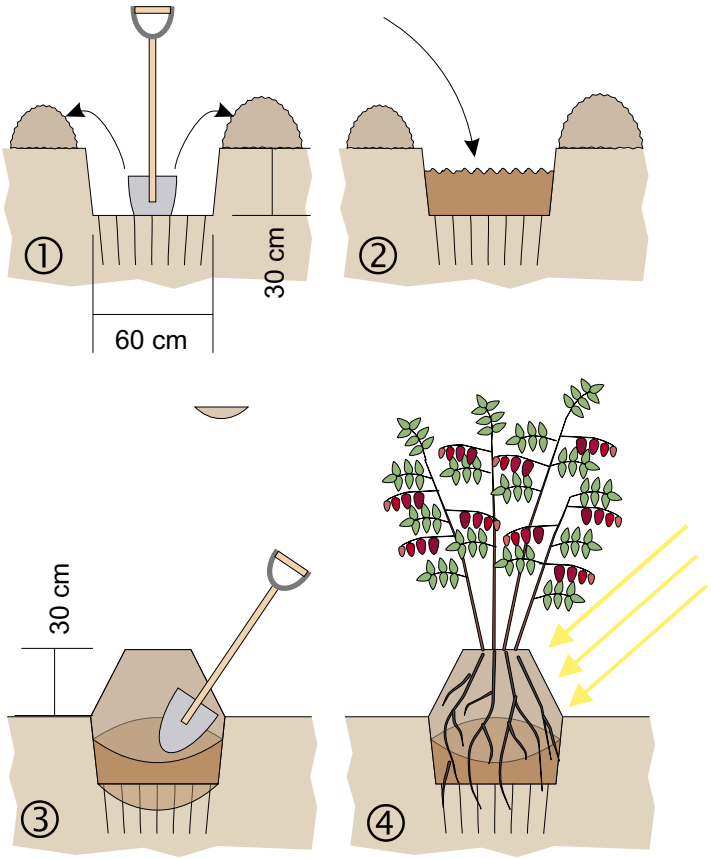

1. Gräv ett dike, 30 cm djupt och 60 cm brett. Luckre spaddjupt i botten-
2. Lägg i ett ordentligt lager kompost eller brunnen gödsel.
3. Lägg tillbaka jorden och blanda med kompostlagret. Forma en ås.
4. Plantera hallonen med 1 m lucka i raderna som helst ska gå i öst-västlig riktning för bästa solinstrålning på, och uppvärmning av jorden.
Illustration: Lars Forslin

Nya sorter

Sedan förra våren finns det certifierade E-plantor att köpa av bärbuskar. Plantorna har tagits fram på Elitplantstationen och de är garanterat fria från sjukdomar. I gamla hallonodlingar är buskarna i regel infekterade av virus även om det inte syns. I äldre tester hittade man därför mosaikvirus på i stort sett alla plantor.

Certifierade plantor har rensats från virus och är garanterat friska. Det gör att de växer kraftigare och ger större skörd. De klarar också vintern bättre.

Det finns nu tre sorters hösthallon som är E-märkta. De är härdiga i zon 1-2, men kan klara sig längre norrut i ett skyddat läge eller odlade i kruka eller sand.

Autumn Bliss E: En sort med mörkröda stora avlånga bär. Smaken är saftig men syrlig. Bären mognar i zon 2 i mitten av september och ger sedan skörd fram till frost.

Bohème E: Bären är konformade, röda med syrlig smak. Avkastningen är hög och hallonen mognar redan från mitten av augusti.

Diana E: Ger aprikosfärgade hallon med söt smak. Bären är mindre än hos de andra sorterna och mognar under september. Diana är lågväxande men har en riklig skottbildning.